

UDC 327.3(520):355.4(470:477)''2022''

THE INTERNATIONAL CONTEXT OF JAPAN'S SUPPORT FOR UKRAINE IN 2022

Lesya Alexiyevets

DSc (History), Professor

Faculty of History

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

2, Maxyma Kryvonosa St., Ternopil, 46027, Ukraine

lmalex@ukr.net

ORCID: 0000-0002-0030-3314

Vitalii Havur

PhD Student

Faculty of History

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

2, Maxyma Kryvonosa St., Ternopil, 46027, Ukraine

nikvil@ukr.net

ORCID: 0000-0001-6034-716X

The article demonstrates that the full-scale aggression, which began on February 24, 2022 by the Russian Federation against Ukraine, has significantly impacted the Ukrainian-Japanese bilateral dialogue. Japan has publicly supported the independence, sovereignty and territorial integrity of Ukraine, and has strongly condemned the Russian invasion as well. Along with this, Tokyo took proactive steps to promote the idea of supporting and providing assistance to Ukraine in its confrontation against the aggressor. Specifically, Japan took actions within the framework of cooperation with various international organizations and other multilateral formats (UN, G7, G20, ASEAN + Japan, NATO, Central Asia plus Japan etc.). Japan endeavored to bring the attention of all partners within international formats to the Russian invasion, emphasizing that the aggression committed by the Russian Federation is a criminal act and a threat to the rule of law in international relations.

The article explores that Japan in its appeals and activity to support Ukraine primarily emphasizes the violation of international law by Russia: Japan doesn't recognize the illegal occupation of part of Ukrainian territory and also condemns the change of the status quo by force. Based on the processed sources and historiography, it follows that Tokyo's official position on the Russo-Ukrainian war was influenced by several factors: postulating the principle of the rule of law in international relations by Japan; substantial support for Ukraine within Japan; the extent of damage and offences, caused by Russia and Russian troops on Ukrainian territory. Japan also strives to prevent territorial conflicts in the Far East, and if such conflicts occur, Tokyo intends to enlist the support of Western countries, with which it is applying sanctions pressure on Russia.

The article reveals the activity of Japan, directed towards supporting Ukraine in various multilateral formats. Throughout 2022, in cooperation with the European Union and within the G7, Japan consistently imposed sanctions against Russia. In other cases Japan directed its efforts towards influencing the opinions and positions of the member countries of the dialogue regarding the war. In particular, at the UN level Japan took part in drafting resolutions concerning the condemnation

of the Russian Federation, and in cooperation formats such as ASEAN + Japan, G20, APEC etc., it focused on rhetoric, emphasizing the illegal nature of the Russian invasion of Ukraine and the necessity of exerting pressure on the Russian Federation by the entire international community.

Keywords: international cooperation; international law; international organizations; Japan; Russian full-scale invasion of Ukraine; Ukraine

МІЖНАРОДНИЙ КОНТЕКСТ ПІДТРИМКИ ЯПОНІЄЮ УКРАЇНИ У 2022 р.

Л. М. Алексієвець, В. А. Гавур

Вступ

2022 рік став для України однозначною точкою неповернення: російська збройна агресія буквально кинула виклик її існуванню як незалежній державі. Та, попри трагічний перебіг подій, з'явилися і деякі позитивні процеси. Один із – посилення активності українсько-японських відносин на політичному, економічному, гуманітарному та культурному рівнях. Окрім надання прямої допомоги, Японія, яка в зовнішній політиці після Другої світової війни дотримується ідеї миру у світі (а з 1992 р. декларативно і з 2006 р. вже на практичнішому рівні намагається, зокрема в рамках концепції “Дуга свободи і процвітання”, підтримувати розвиток демократичних цінностей за кордоном) [1. Japan’s Official... 1992; Aso 2006], у 2022 р. відзначилася непорушною та активною міжнародною позицією щодо України в її боротьбі за збереження незалежності, суверенітету та територіальної цілісності – як на рівні японського політичного істеблшменту, так і громадськості. Розгортання воєнних дій та викриття численних злочинів російських військ на українських землях лише посилили обраний Японією курс. Немалою мірою це впливає на японську підтримку України у форматі співпраці з багатьма міжнародними організаціями та об’єднаннями. Цим Японія намагається сприяти міжнародній підтримці України в боротьбі за збереження незалежності. Автори статті ставлять за мету проаналізувати діяльність Японії у 2022 р. в багатосторонніх форматах, спрямованих на підтримку України в її боротьбі проти російської агресії. Для цього у статті висвітлюється позиція Японії на міжнародній арені щодо російсько-української війни, розглядаються причини підтримки Японією України, а також розглянуто дії Японії щодо підтримки України на рівні міжнародних інститутів та форматів співпраці.

Проблема дослідження привертає увагу вітчизняних та зарубіжних авторів. Історіографію проблеми становлять окремі праці науковців. Зокрема, К. Говелла розглядала підтримку України Японією як важливий елемент японської зовнішньополітичної стратегії [Govella 2022]; Ю. Коїке ще задовго до повномасштабного російського вторгнення в Україну акцентувала загрози, які несе безпеці світу та міжнародному праву російський експансіонізм [Koike 2014]; М. Цуруока пояснив неповноту визначення російської агресії проти України захистом демократії від авторитаризму [Tsuguoка 2022]; І. Крупеня [Крупеня 2022] та Є. Прип'ік [Прип'ік 2022] схарактеризували зовнішньополітичне позиціонування країн АСЕАН, їхні інтереси та потреби. Ускладнена обстановка у світі й російсько-українська війна спонукають до наукового дискурсу зазначеної теми та осмислення суті міжнародної підтримки України в її боротьбі за незалежність і суверенітет. Оригінальність пропонованої теми полягає в тому, що уперше в українській історіографії встановлено й висвітлено діяльність Японії у протистоянні РФ у зазначений історичний час у міжнародних організаціях та об’єднаннях. Дослідження вказаної наукової теми допоможе розкрити основні тенденції та специфіку дій окремих країн у підтримці нашої держави в боротьбі проти російської агресії.

Позиція Японії стосовно російсько-української війни

Зауважимо, що упродовж вказаного року Японія сприяла підтримці України в різних форматах на міжнародному рівні, як-от: Організація Об'єднаних Націй, ЄС, форуми країн G7 та G20, "Діалоги Шангри-Ла", АСЕАН, АТЕС, Чотиристоронній діалог QUAD, формат "Кримська платформа", у співпраці з Північноатлантичним альянсом тощо. Взаємодіючи у вищеперелічених рамках співпраці, Японія намагалася донести до країн такі тези:

- РФ ще з 2014 р. вчиняє злочин агресії проти України, а Кримський півострів є незаконно анексованим;

- дії РФ порушують принципи міжнародного права, що утверджують суверенітет, незалежність та територіальну цілісність держави, визнаної міжнародною спільнотою;

- російська агресія виходить далеко за межі Європи і має наслідки для всього світу, потенційно провокуючи інші країни, що не згодні з міжнародним порядком, на перегляд усталених норм та принципів, зокрема й насильницьким шляхом;

- жодна із країн не має права порушувати статус-кво в односторонньому порядку та за допомогою сили;

- з часом додалися тези про невизнання незаконної анексії Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей (із 30 вересня 2022 р.), а також про konieczну потребу не допустити реалізації Росією ядерних погроз.

І в такій риторичній логіці є важлива для самої Країни Вранішнього Сонця. Насамперед Японія є прихильницею порядку, базованого на правилах ("rules-based order"). Повномасштабне вторгнення однієї держави на територію іншої (із вчиненням масових воєнних злочинів проти людства та значних руйнувань) грубо порушує правила, встановлені міжнародним правом, а отже, не може бути проігнороване. Саме тому характерною особливістю японської позиції є те, що вона не ґрунтується на нині популярній тезі про зіткнення демократії та авторитаризму. У японському розумінні недотримання міжнародного права є важливішою проблемою, адже торкається не лише окремого випадку, а й усього світу. Ця думка не нова. Ще у 2014 р. Ю. Коїке (тоді – член нижньої палати Парламенту Японії, а зараз – губернаторка Токіо) проаналізувала російську експансію на українські землі. Вже тоді, будучи переконаною в неспроможності Японії вирішити з РФ проблему Курильських островів, вона стверджувала, що спроба путінського імперського відновлення може підштовхнути Китай на подібний шлях у справі вирішення питання спірних для КНР територій. Тоді Коїке, окрім усього іншого, наголосила на важливості забезпечення міжнародного права [Koike 2014].

Про важливість захисту права зауважує й М. Цуруока, професор Університету Кейо. Він стверджує, що політичні рішення в РФ та їхні воєнні наслідки вважаються неприпустимими з правового погляду. "Це війна (російсько-українська. – *Прим. авт.*), розв'язана могутньою країною проти слабкої сусідньої", – твердить Цуруока, акцентуючи сам факт порушення міжнародного права та Статуту ООН. Окрім того, він зауважує, що прагматичним кроком було би здійснення пошуків тих країн, які, не будучи чи поки що не ставши демократичними, можуть підтримати Україну [Tsuruoka 2022]. Іншими словами, Київ буде мати шанси розраховувати на підтримку недемократичних країн, для яких чинне міжнародне право, що гарантує їхню незалежність, суверенітет, недоторканність кордонів та неприпустимість силового порушення статус-кво, є важливим.

З одного боку, Японію турбують ракетна і ядерна програми, а також ракетні випробування КНДР, а з іншого – амбіції Китаю щодо розширення його впливу на Східнокитайське та Південнокитайське моря (через останнє, наприклад, проходять важливі для Японії торговельні шляхи), претензії на володіння островами Сенкаку

(китайська назва – Дяоюйдао) та отримання контролю над Тайванем. З огляду на вищесказане цілком закономірними є зусилля Токіо щодо закликів міжнародної спільноти до здійснення спільного тиску на РФ. “Україна сьогодні може стати Східною Азією завтра” означає те, що ігнорування агресора, який вчиняє збройну агресію в одному регіоні, може дати приклад для виникнення подібних агресивних актів в інших.

Варто додати й те, що Японія надає підтримку країнам-однодумцям із застосування тиску проти Росії, сподіваючись у майбутньому отримати допомогу у відповідь. І зовсім не слід ігнорувати те, що на позицію офіційного Токіо впливає японська громадськість, яка ще з початку повномасштабного вторгнення здебільшого висловлювала підтримку Україні.

Японія приділила чимало уваги висвітленню російського повномасштабного вторгнення в Україну та закликає до підтримки останньої в її спротиві російській агресії. Усі вони були надважливими, адже постійно спрямовували увагу країн на потребу вирішення російсько-української війни в рамках міжнародного права, необхідність покарання РФ, а також протидіяли її намаганням виправдати та відіблити себе за допомогою нарративу жертви. Нижче висвітлимо цю діяльність у багатосторонніх форматах співпраці.

Діяльність Японії на підтримку України в межах багатосторонніх форматів

Японія впродовж 2022 року підтримувала Україну в рамках Організації Об’єднаних Націй у справі розв’язання проблеми російсько-української війни. Наприклад, була однією зі співорців резолюції про засудження російської агресії проти України і, відповідно, 2 березня 2022 р. проголосувала за неї (до слова, резолюція пройшла, сумарно набравши 141 голос) [Tiezzi 2022].

12 жовтня під час голосування щодо резолюції Генеральної Асамблеї ООН про засудження анексії Росією українських територій Японія була однією зі 143 країн, які проголосували “за” [U.N. assembly... 2022].

Також Японія була однією із країн-співавторів проєкту резолюції про компенсацію Україні збитків, спричинених вторгненням РФ, який передбачав створення на міжнародному рівні реєстру для документування руйнувань, вчинених російськими військовими. Відповідно, Японія – одна із 94 країн, які проголосували “за” (внаслідок чого резолюцію було ухвалено). Обговорюючи проєкт резолюції, японський представник К. Ішікане вчергове наголосив на одній з основних позицій Японії в зовнішній політиці: “...у жодному куточку земної кулі не має відбуватись односторонніх спроб силою змінити статус-кво” [General Assembly Adopts... 2022].

Загалом у рамках Організації Об’єднаних Націй Японія могла розраховувати лише на заклик та резолюції, адже існувала низка об’єктивних обмежень. По-перше, Японія не є постійним членом РБ ООН, а непостійним стала лише у 2023 р. По-друге, навіть якби був наявний перший фактор, він би не міг нівелювати повноваження постійних членів Ради Безпеки (серед них – РФ) щодо застосування права вето на те чи інше рішення цього органу. Тож висвітлення проблеми та діалог залишались єдиним хоча б потенційно ефективним інструментарієм.

Варто зазначити, що Японія координувала свою політику санкцій щодо РФ із країнами форуму G7 та ЄС від початку вторгнення (а точніше, з моменту за день до вторгнення) і до сьогодні, запровадила значну кількість оголошених пакетів санкцій, накладених на сотні російських фізичних та юридичних осіб, деякі санкції торкнулися й Білорусі. Така кооперація є цілком закономірною з огляду на декілька факторів. Японія та ЄС із 2019 р. є стратегічними партнерами та на міжнародному рівні загалом поділяють цінності демократії, верховенства права, обстоювання прав людини, вільної торгівлі тощо. У Японії з Європейським Союзом міцні економічні

відносини, а з 2019 р. чинною є угода про економічне партнерство, яка передбачає налагодження вільної торгівлі між обома сторонами. Співпраця Японії із країнами “Сімки”, які не є членами ЄС, теж міцна, зокрема особливе місце посідає співпраця зі США як головним стратегічним та безпековим партнером Японії, а також одним із найбільших економічних партнерів. Міжнародна ситуація, яка виникла з початку російсько-української повномасштабної війни, поставила нові виклики перед країнами-прихильницями чинного міжнародного права. І Японія вважає, що дуже важливо не допустити успіху РФ, аби це не заохотило й КНР до агресії на Далекому Сході. До того ж, як зазначає старша співробітниця Азійської програми Німецького фонду Маршалла США К. Говелла, однією із причин, чому Японія активно допомагає країнам Заходу в посиленні санкційної політики щодо РФ, є (як зазначалося вище) сподівання Токіо отримати від держав-партнерок взаємну допомогу та підтримку щодо вирішення проблем довкола Південнокитайського моря і Тайванської протоки [Govella 2022].

Зокрема, 12 травня в Токіо відбувся саміт Євросоюз – Японія, під час якого обговорювалися питання співпраці, безпеки, відносин із Китаєм і ситуації з КНДР, а також політики санкцій щодо Російської Федерації. У спільній заяві обидві сторони заявили про повну підтримку України, засудили агресію РФ і її спроби розхитати міжнародний порядок та висловили вимогу щодо негайного припинення військової агресії та виведення всіх російських військ і техніки з українських територій. Заява важлива тим, що:

1. Сторони висловили готовність до продовження політики посилення санкцій.

2. Наголошувалося на такому наслідку, як розслідування та притягнення до відповідальності винних із російських військ у скоєнні злочинів проти мирного населення [Joint Statement... 2022].

У рамках форуму G7 було накладено санкції, які передбачали:

– ізоляцію провідних банків РФ від фінансової системи (наприклад, від платіжної системи SWIFT);

– замороження активів провідних банків;

– персональні санкції проти високопосадовців і їхнього оточення з РФ, Білорусі та тимчасово окупованої території України;

– встановлення заборон на продаж продукції російським компаніям чи в РФ загалом (деякі санкції також торкнулися Білорусі), зокрема й високотехнологічної продукції. У цьому разі варто відзначити японські санкції від 13 травня, якими встановлено заборону на експорт товарів хай-тек (мікроскопів, квантових комп'ютерів та запчастин до них, 3D-принтерів, вакуумних помп, полімерів, каталізаторів для нафтопереробки та ін.), а також санкції від 10 червня, відповідно до яких накладено ембарго на продаж залізничних локомотивів та авто для обслуговування залізничних магістралей, механічних та тунельних екскаваторів, бурильних машин і бульдозерів тощо (загалом близько 30 позицій) [Japan to ban export of hi-tech goods... 2022; Japan Bans Export of Trucks... 2022];

– запровадження персональних санкцій проти провідних політичних представників РФ і Білорусі, а також їхніх спільників, родичів та ін.;

– заборона жителям своїх країн і компаніям надавати бухгалтерські та консульські послуги, а також послуги зі створення трастів і компаній.

Варто сказати і про ще кілька санкційних ініціатив у рамках форуму G7. Зокрема, країни-члени “Сімки” зобов'язалися припинити чи відмовитися від поставок російської нафти. 9 травня на пресконференції в Токіо прем'єр-міністр Ф. Кішіда заявив про те, що Японія введе ембарго на імпорт сирової нафти з Росії [Japan's Fumio Kishida... 2022]. Щоправда, зважаючи на японську політику енергетичної диверсифікації і відповідно енергетичної безпеки країни, передбачалася поетапна відмова. З огляду на бідність Японського архіпелагу на природні ресурси підтримка

цієї ініціативи відобразила серйозність ставлення Токіо до наявної кризи. До речі, 8 квітня Японія також оголосила ембарго на імпорт російського вугілля.

Зазначимо, що наприкінці червня 2022 р. (попередньо та під час саміту країн “Сімки”, який проходив 26–28 червня 2022 р. в Ельмау) партнери домовилися про введення заборони на імпорт російського золота [G7 leaders to announce... 2022].

3 грудня країни G7 разом із Євросоюзом та Австралією (так звана “Коаліція цінового ліміту” – “Price cap Coalition”) погодили новий пакет санкцій, яким встановлювався ліміт цін на російську сиру нафту в розмірі 60 доларів за барель. Ці обмеження дозволяють РФ постачати сиру нафту та нафтопродукти, але знизили її прибутки з продажу та зменшили її спроможність чинити тиск на ринок енергоносіїв [G7 Sets Price...2022].

Це далеко не весь перелік ініціатив у рамках G7, та він досить чітко відображає серйозність намірів Токіо в докладанні зусиль, спрямованих на економічне та технологічне послаблення РФ і в кінцевому підсумку – щонайменше припинення нею розпочатих воєнних дій. Окрім того, впродовж 2022 р. Японія разом із країнами G7 гостро реагувала на різного роду кризи під час війни, як-от докази масових злочинів російських військовиків, засудження бомбардування Одеського порту, захоплення контролю над ЗАЕС та постійні погрози російських високопосадовців щодо можливого застосування ядерної зброї, бомбардування військами РФ об’єктів української цивільної та енергетичної інфраструктури тощо.

Що ж до G20, то в цьому форматі представлені найбільші економіки планети. І Японія робила ставку на те, аби донести учасникам форуму справжній стан речей про російсько-українську війну, спростовуючи пропагандистські тези РФ про себе як жертву розширення НАТО. Отже, якщо Японія і не змогла переконати всіх учасників у прямій підтримці України в конфлікті, то принаймні підштовхнула їх до обережності в судженнях щодо РФ як держави-порушниці миру і загрози безпеці у світі, а може, й до змін у відносинах з нею. 15–16 листопада 2022 р. на о. Балі (Індонезія) відбувся з’їзд учасників цього формату. Однією з головних тем зустрічі була російсько-українська війна. Процес обговорення, а також декларація, ухвалена “Двадцяткою”, засвідчили засудження російських дій щодо України більшістю представників формату, зокрема Японією. Коментуючи дискусію саміту, Ф. Кішіда зазначив, що він звертав увагу на російський ядерний шантаж: “...зокрема, я наголосив, що російська ядерна загроза є абсолютно неприйнятною, і само собою зрозуміло, що Росія за жодних обставин не має застосовувати ядерну зброю” [Press Conference by Prime Minister Kishida... 2022]. Також з’їзд відзначився ситуаціями на кшталт тієї, де лідери G20 відмовилися від спільної фотографії через можливу присутність на ній російських представників.

Японія активно порушувала проблему російсько-української війни у форматі АСЕАН – Японія. 4 серпня 2022 р. у Пномпені відбувалася зустріч закордонних міністрів формату. Окрім обговорення питань, що стосувалися регіону, який представляли країни-члени формату, також обговорювалося питання російського вторгнення в Україну. Зокрема, міністр МЗС Японії Й. Хаяші висловив позицію країни щодо війни, а саме засудження РФ за порушення міжнародного права. Також він висловив сподівання, що країни АСЕАН поділяють позицію Японії щодо неприйняття одностороннього порушення статус-кво, наголосив на важливості гуманітарної підтримки та захисту цивільного населення України, висловив бажання спільними зусиллями закликати РФ припинити воєнні дії в Україні [ASEAN-Japan Foreign Ministers’ Meeting 2022]. 5 серпня, під час 29-го Регіонального форуму АСЕАН, міністр Хаяші також звинуватив РФ у вчинених діях.

На 25-му саміті АСЕАН – Японія, який відбувся 12 листопада 2022 р., прем’єр-міністр Японії Кішіда наголосив на незаконній анексії РФ чотирьох українських областей, а також неприпустимості застосування Росією ядерного шантажу, як і

неприйнятності самого застосування цієї зброї. Кішіда, як і кількома місяцями раніше міністр МЗС Хаяші, закликав міжнародну спільноту використовувати цей меседж, аби не допустити подібної загрози [Dai 25 kai... 2022]. До речі, наступного дня, 13 листопада, пройшов 17-й саміт Східної Азії – ще один формат співпраці в рамках АСЕАН. На ньому прем'єр-міністр Ф. Кішіда вкотре озвучив своє попереднє повідомлення.

Важливо розуміти те, що переконати більшість країн АСЕАН у підтримці України досить складно, і на це є об'єктивні причини. По-перше, як зазначила дослідниця Київського міжнародного університету І. Крупеня, до АСЕАН входять держави Південно-Східної Азії, а сам субрегіон переживав буремні часи ще в недавньому минулому через внутрішню нестабільність країн нинішньої АСЕАН та боротьбу між великими державами за вплив у контексті Холодної війни. І. Крупеня нагадує про два важливі документи міжнародного значення – Куала-Лумпурську декларацію (1971 р.) та Договір про дружбу і співробітництво в Південно-Східній Азії (1976 р.), які відобразили наміри країн-підписанток свідомо уникати військових зіткнень, аби не наразити самих себе на рецидиви попередніх криз [Крупеня 2022, 43–44]. По-друге, як зазначає у статті старший науковий співробітник відділу історії країн Азії та Африки Державної установи “Інститут всесвітньої історії НАН України” Є. Прип'юк, у країн АСЕАН є інтереси, пов'язані зі співпрацею з РФ. Серед них – потреба російських енергоносіїв; подекуди – імпорту озброєння (Росія, наприклад, є одним із найбільших експортерів озброєнь у Південно-Східній Азії); потреба в російських добривах; діяльність у сфері нафтоперевезень (наприклад, компанія PetroVietnam); спільні інфраструктурні проекти тощо [Прип'юк 2022]. Тому так важливо доносити до цього регіону позицію України, її союзників, а також справжній стан речей, що суперечить заявам РФ про себе як про жертву розширення НАТО. Адже позиції України та членів АСЕАН щодо мирного співіснування держав та їхнього суверенітету, територіальної цілісності, ядерної безпеки та нерозповсюдження ядерної зброї збігаються. Тож зусилля, докладені Японією на цьому напрямку, є важливими, адже АСЕАН – це організація, якащо не лише опікується ринком, який в останні десятиліття переживає бурхливий розвиток, а й займається вирішенням політичних, безпекових та екологічних проблем. Можна сподіватися, що це дасть певний кумулятивний ефект поряд із розширенням співпраці України з країнами АСЕАН у 2022 р. (зокрема, 7 листопада міністр МЗС України Д. Кулеба підписав документ про приєднання до вищезгаданого Договору про дружбу і співробітництво).

Також Ф. Кішіда взяв участь у саміті АТЕС (англ. APEC – Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво), який відбувся 18–19 листопада 2022 р. в Бангкоку. Там японський прем'єр теж наголосив на небезпеці російської агресії для світу [Most APEC leaders... 2022]. Результати форуму були подібними до результатів саміту АСЕАН: у декларації більшість учасників висловили засудження РФ та закликали її негайно вивести війська з українських територій.

Японія є учасницею альянсу QUAD, який у травні 2022 р., в умовах загрози наростання напруги на Далекому Сході, активізував діяльність. Лідери країн Чотиристороннього діалогу з безпеки президент США Дж. Байден, прем'єр-міністри Японії та Австралії Ф. Кішіда та Е. Альбанезе вчергове підтвердили той факт, що війна в Україні перетворилася на загальносвітову проблему. “Чотири лідери відверто обговорили вплив Української ситуації на Індо-Тихоокеанський регіон, і ми, включно з Індією, висловлюємо нашу стурбованість трагічною війною в Україні та підтверджуємо, що таких принципів, як верховенство права, суверенітет і територіальна цілісність, треба дотримуватися в будь-якому регіоні”, – заявив японський прем'єр-міністр [Quad Countries... 2022]. Кішіда засудив дії РФ, які становлять прямий виклик нормам Статуту ООН. Загалом можна сказати, що такі заяви не лише виражали позицію трьох із чотирьох країн-учасниць QUAD щодо російсько-української

війни, а й адресувались Індії. Щоправда, зміна ставлення останньої до РФ у контексті цієї війни (окрім закликів до миру та неприпустимості застосування ядерної зброї) видається нелегким завданням: між РФ та Індією довгий час існують доволі дружні відносини. До того ж Росія є для Індії важливим експортером озброєння та енергоносіїв, а також елементом для балансування в регіоні ІТР поруч із таким гігантом, як КНР.

Заслуговує на увагу й діяльність Японії в рамках формату співпраці “Центральна Азія плюс Японія”. Сама ініціатива започаткована у 2004 р. та охоплює Казахстан, Узбекистан, Таджикистан, Киргизстан і Туркменістан (останній – як спостерігач). Формат є елементом реалізації японської зовнішньополітичної концепції “Євразійська дипломатія” (що орієнтується на побудову політичної довіри та взаєморозуміння, демократизацію, нерозповсюдження ядерної зброї, економічну стабільність та співробітництво) і передбачає п’ять напрямів співробітництва, як-от: політичний діалог; внутрішньорегіональне співробітництво; сприяння бізнесу; інтелектуальний діалог; взаємообмін у культурній гуманітарній сфері [Цапко 2022, 80–82]. У 2022 р. в рамках цього формату було проведено 8-му та 9-ту зустрічі на рівні міністрів закордонних справ 15 квітня та 24 грудня відповідно. Міністр Й. Хаяші, який представляв Японію, акцентував грубе порушення Росією норм міжнародного права та шкоду, яку РФ завдала Україні та світу, а також наголосив на доконечній потребі “єдиної відповіді міжнародної спільноти” на дії країни-агресорки [The 8th Foreign Ministers’ Meeting... 2022; The 9th Foreign Ministers’ Meeting... 2022]. З огляду на те, що Центральноазійський регіон перебуває під немалим зовнішньополітичним впливом РФ, японські зусилля в цьому напрямку є корисними у справі просування проукраїнської позиції. Додатковою перевагою є й те, що Японія завдяки зусиллям останніх трьох десятиліть здобула високий авторитет в очах країн Центральноазійського регіону.

Варто нагадати й про формат безпекової співпраці “Діалоги Шангри-Ла”. 10 червня в Сінгапурі був проведений 19-й Азійський безпековий саміт. У виступі Ф. Кішіда абсолютно конкретно вказав на фундаментальну проблему, що відкрила російсько-українська війна, а саме прагнення держав з авторитарним управлінням змінити світовий порядок. Японський прем’єр-міністр наголосив на тому, що війна, розпочата внаслідок вторгнення російських військ, принесе наслідки для всіх країн у світі. Як приклад – провокування війни в Східноазійському регіоні [Війна в Україні... 2022]. Очевидно, що така риторика доречна, особливо на тлі певного згортання в останні роки участі США у врегулюванні міжнародних конфліктів (наприклад, вихід американських військ з Афганістану).

Відзначимо також співпрацю Японії з НАТО в зазначеному тематикою напрямку. Так, з першої зустрічі (26 квітня 2022 р.) Японія разом із державами-членами Північноатлантичного альянсу та іншими союзниками приймає участь в Контактній групі з питань оборони України “Рамштайн”. Також 29–30 червня 2022 р. в Мадриді японський прем’єр-міністр вперше в історії взяв участь у саміті Північноатлантичного альянсу (разом із ним представники Австралії, Нової Зеландії та Республіки Кореї). Ф. Кішіда висловив побоювання щодо того, що подібне до російського вторгнення одностороннє порушення статус-кво і конфлікт можуть відбутись і на Далекому Сході, закликав партнерів виявити єдність, “щоб такі спроби ніколи не увінчалися успіхом” [Suzuki 2022].

8 вересня було проведено відеоконференцію, на якій очільники США, Японії, Німеччини, Італії, Польщі, Канади, Румунії, а також Генеральний секретар НАТО Й. Столтенберг обговорили українську ситуацію. Співрозмовники домовилися про співпрацю та координацію щодо вирішення проблем на кшталт продовження надання Україні допомоги та санкційної політики проти РФ. Своєю чергою Ф. Кішіда заявив, що в наступному 2023 році Японія, головуючи в G7, буде й далі посилювати політику санкцій щодо Росії¹.

Японія є однією із країн, яка 23 серпня 2022 р. взяла участь у 2-му саміті “Кримської платформи”. Зокрема, голова уряду Ф. Кішіда, який виступив з доповіддю в онлайн-режимі, підтвердив позицію Японії щодо послідовної підтримки територіальної цілісності та суверенітету Української держави. Прем’єр-міністр повідомив про рішення й далі надавати фінансову допомогу українській стороні, засудив будь-які потенційно можливі дії РФ, пов’язані з порушенням ядерної безпеки. “...Як прем’єр-міністр, який народився в Хірошімі, я ніколи не потерплю застосування чи навіть загрози застосування ядерної зброї”, – зазначив Кішіда².

Засудження дій РФ та заклик до негайного припинення агресії звучать і в заяві міністра економіки, торгівлі та промисловості Японії К. Хагіуди, представленій напередодні 12-ї міністерської конференції СОТ, яка проходила 12–15 червня 2022 р. в Женеві [Statement by H.E. Mr Nagiuda Koichi... 2022].

13 липня Японія разом зі США, Великою Британією та низкою інших країн підписала спільну заяву про підтримку України та порушення нею справи проти РФ у Міжнародному суді. Сторони заявили про зловживання Росією терміном “геноцид”, закликали її до негайного припинення агресії, наголосили на тому, що РФ має понести повну відповідальність за вторгнення та відшкодувати Україні завдану шкоду [ЕС, США... 2022].

Висновки

Отже, упродовж 2022 р. Японія була однією з тих країн, які на міжнародній арені намагалися спонукати інші держави до засудження РФ, вказуючи на факт порушення останньою міжнародного права (ще з 2014 р.) та незаконність анексії українських територій, неприпустимість одностороннього порушення статус-кво за допомогою сили та зростання загрози виникнення нових конфліктів, зосібна на Далекому Сході. Послідовне надання Японією допомоги Україні, зокрема й на міжнародному рівні, було обумовлене такими причинами: значна підтримка України та українців з боку японських політиків та простих громадян; позиціонування Японією себе як прихильниці чинного міжнародного права; сам характер повномасштабного вторгнення РФ та спричинені ним значні людські жертви та руйнування; бажання не допустити територіального конфлікту на Далекому Сході (який потенційно міг би виникнути в разі ігнорування дій Росії), а також прагнення в разі його виникнення дістати підтримку від інших держав-партнерів.

На рівні розглянутих міжнародних форматів співпраці (на кшталт G20, АСЕАН, АТЕС, QUAD та ін.) Японія доклала багато зусиль, аби привернути увагу багатьох країн до факту, що саме Україна як суверенна і незалежна держава є потерпілою від неспровокованої агресії (у такий спосіб даючи відповідь на пропаганду Росії, у якій та цинічно подає себе жертвою), а також закликати світову спільноту до здійснення міжнародного санкційного тиску на РФ та надання українцям допомоги. Крім того, в ООН Японія долучилася до підготовки резолюцій про засудження російської агресії. У рамках співпраці з країнами ЄС та G7 Японія і сьогодні продовжує послідовно реалізовувати санкційну політику проти Росії.

Зауважимо, що у 2023 р. Японія очолила зібрання країн “Сімки”, набула статусу непостійного члена Ради Безпеки ООН і далі надає підтримку Україні. Російська військова агресія завдала серйозного удару сучасній системі міжнародного права та гарантіям, які з неї випливають. Існує імовірність, що вдала спроба російської експансії могла б підштовхнути інші держави, які бажали б переглянути своє місце у світі, до радикальніших дій у реалізації власної зовнішньої політики. Наразі Токіо позбавлене будь-яких ілюзій щодо підходу РФ до вирішення територіальних суперечок (що підтверджується багаторічними безплідними переговорами з проблеми Північних територій і тим же російським вторгненням в Україну у 2022 р.), а також тієї загрози, яку для міжнародного права та глобальної безпеки становить російська

агресія. Перебуваючи в не найкращому становищі близького географічного розташування поряд із такими недружніми країнами, як КНДР і тепер РФ, Японія природно переймається за свою безпеку та безпеку в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Не слід забувати і про напружені відносини з КНР – через амбіції останньої щодо Південнокитайського та Східнокитайського морів, островів Сенкаку і Тайваню. Власне, розуміння можливості в недалекому майбутньому військового конфлікту довкола Тайваню чи Сенкаку, як агресія РФ проти України, не додає оптимізму: таке розгортання подій здатне викликати масштабні, непередбачувані і, з великою ймовірністю, катастрофічні за змістом процеси з погляду забезпечення глобальної безпеки та функціонування однакових для всіх міжнародних правил, зокрема щодо суверенітету окремих держав.

Тож у підтримці України, зокрема й на рівні багатосторонньої співпраці з іншими країнами світу, бачимо і ціннісний, і прагматичний підходи Японії до зовнішньої політики: відновлення української територіальної цілісності та збереження суверенітету України означатиме і спроможність захистити верховенство міжнародного права як принцип і цінність, а також мінімізує імовірність порушення статус-кво із застосуванням насильства у світі в майбутньому.

¹ Посольство Японії в Україні. URL: [https://www.facebook.com/embassyofjapaninukraine/posts/pfbid033yPaRJYNTDUGvxr4KhUJo7sL6TTgjkpTfziNm6cY9Y25Bi1h3L5AVBC1mnjc4nJsl?__cft__\[0\]=AZUCkA6_TyXDiEpfPvu3xjeO4SNeDmKAnL44CQGBQt_zvXEIqvVE_tCRIPB9_bOCiZpfeNpNyAhgtlfs7KuXnPcXgO7syUhisep17nwkWbX3_gI7mZLz72fPZU7GKkEFavUoi2q9EDHUuB7ztOP1qIPxdgz7Ofgp1ArT2rnRIZbUPq1YB0eeDKcFT0UsE6--gXu4HLS1rvMwAUHesGdUU2Lq&__tn__=%2C0%2CP-R](https://www.facebook.com/embassyofjapaninukraine/posts/pfbid033yPaRJYNTDUGvxr4KhUJo7sL6TTgjkpTfziNm6cY9Y25Bi1h3L5AVBC1mnjc4nJsl?__cft__[0]=AZUCkA6_TyXDiEpfPvu3xjeO4SNeDmKAnL44CQGBQt_zvXEIqvVE_tCRIPB9_bOCiZpfeNpNyAhgtlfs7KuXnPcXgO7syUhisep17nwkWbX3_gI7mZLz72fPZU7GKkEFavUoi2q9EDHUuB7ztOP1qIPxdgz7Ofgp1ArT2rnRIZbUPq1YB0eeDKcFT0UsE6--gXu4HLS1rvMwAUHesGdUU2Lq&__tn__=%2C0%2CP-R) (дата звернення: 28.01.2023).

² Посольство Японії в Україні. URL: [https://www.facebook.com/embassyofjapaninukraine/posts/pfbid06SC1uGFXkjm5WJ5YAS5afKJtm7DUprx7LNtHtCG8UBjubRkCqU2yDKsH22giCd8gl?__cft__\[0\]=AZUscgySTFclhztQHNBw2E074PMnkUz2T51oatRgiBdkhB99M3Hm-6VOtRh5Eib_UZAh_NayWGrzgxAWPB-m_5AX_2srq9jttFICyTK4gTOPIAgswroYhbflkqVbvL293Sv6hW1GESfm7SIeRCIW9dL6Up8ThdZhuAt-npANaHMKOeHVISDwR4BsLc48hw0-fnADEaXYeVgJFWXH11zH8&__tn__=%2C0%2CP-R](https://www.facebook.com/embassyofjapaninukraine/posts/pfbid06SC1uGFXkjm5WJ5YAS5afKJtm7DUprx7LNtHtCG8UBjubRkCqU2yDKsH22giCd8gl?__cft__[0]=AZUscgySTFclhztQHNBw2E074PMnkUz2T51oatRgiBdkhB99M3Hm-6VOtRh5Eib_UZAh_NayWGrzgxAWPB-m_5AX_2srq9jttFICyTK4gTOPIAgswroYhbflkqVbvL293Sv6hW1GESfm7SIeRCIW9dL6Up8ThdZhuAt-npANaHMKOeHVISDwR4BsLc48hw0-fnADEaXYeVgJFWXH11zH8&__tn__=%2C0%2CP-R) (дата звернення: 28.01.2023).

ЛІТЕРАТУРА

Війна в Україні зачепить кожну країну світу – прем'єр Японії // **Українська правда**. 10.06.2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/10/7351821/> (дата звернення: 27.01.2023).

СС, США та низка країн виступили зі спільною заявою на підтримку України в порушенні справи проти РФ у Міжнародному суді // **Interfax-Україна**. 13.07.2022. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/845721.html> (дата звернення: 29.01.2023).

Крупеня І. М. Політика країн АСЕАН щодо України в контексті повномасштабного вторгнення Російської Федерації // **Вісник НТУУ “КПІ” Політологія. Соціологія. Право**, 2022, № 4 (56). DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.4\(56\).269606](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.4(56).269606)

Притік Є. О. Позиція держав-членів АСЕАН щодо російської агресії в Україні та її економічні наслідки для країн регіону // **Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України**. 2022. URL: <https://ivinas.gov.ua/viina-rt-proty-ukrainy/pozytsiia-derzhavchleniv-asean-shchodo-rosiiskoi-ahresii-v-ukraini-ta-ii-ekonomichni-naslidky-dlia-krain-rehionu.html> (дата звернення: 5.05.2023).

Цанко О. М. Країни Центральної Азії в контексті зовнішньополітичних інтересів сучасної Японії // **Роль Японії у сучасному світі**: збірник наукових праць. Київ, 2022.

1. Japan's Official Development Assistance Charter // **Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)**. 1992, June 30. URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/oda/summary/1999/ref1.html> (дата звернення: 27.01.2023).

Асо Т. “Jiyū to han'ei no ko” o tsukuru [Створення “Дуги свободи і процвітання”] // **Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)**. 2006, November 30. URL: https://www.mofa.go.jp/mofaj/press/enzetsu/18/easo_1130.html (дата звернення: 27.01.2023).

ASEAN-Japan Foreign Ministers' Meeting // **Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)**. 2022, August 4. URL: https://www.mofa.go.jp/a_o/rp/page1e_000432.html (дата звернення: 27.01.2023).

Dai 25 kai bi ASEAN shunō kaigi [25-й саміт АСЕАН – Японія] // **Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)**. 2022, November 12. URL: https://www.mofa.go.jp/mofaj/a_o/rp/page1_001395.html (дата звернення: 27.01.2023).

G7 leaders to announce ban on Russian gold imports in latest sanctions against Kremlin // **Euronews**. 2022, June 27. URL: <https://www.euronews.com/2022/06/26/g-7-leaders-to-announce-ban-on-russian-gold-imports-in-latest-sanctions-against-kremlin> (дата звернення: 26.01.2023).

G7 Sets Price Cap for Russian Oil at USD 60 per Barrel // **Sanctions & Export Controls Update**. 2022, December 9. URL: <https://sanctionsnews.bakermckenzie.com/g7-sets-price-cap-for-russian-oil-at-usd-60-per-barrel/> (дата звернення: 27.01.2023).

General Assembly Adopts Text Recommending Creation of Register to Document Damages Caused by Russian Federation Aggression against Ukraine, Resuming Emergency Special Session // **United Nations**. 2022, November 14. URL: <https://press.un.org/en/2022/ga12470.doc.htm> (дата звернення: 27.01.2023).

Govella K. Ukraine: A Turning Point in Japanese Foreign Policy? // **Pacific Forum**. 2022. URL: <https://pacforum.org/wp-content/uploads/2022/03/PacNet15.2022.03.09.pdf> (дата звернення: 5.05.2023).

Japan Bans Export of Trucks & Bulldozers to Russia in Its Latest Round of Sanctions // **Republic World**. 2022, June 10. URL: <https://www.republicworld.com/world-news/russia-ukraine-crisis/japan-bans-export-of-trucks-and-bulldozers-to-russia-in-its-latest-round-of-sanctions-article.html> (дата звернення: 26.01.2023).

Japan to ban export of hi-tech goods to Russia from May 20 over Ukraine war // **Business Standard**. 2022, May 13. URL: https://www.business-standard.com/article/international/japan-to-ban-export-of-hi-tech-goods-to-russia-from-may-20-over-ukraine-war-122051300334_1.html (дата звернення: 26.01.2023).

Japan's Fumio Kishida agrees to Russian oil imports embargo "in principle" // **CNN**. 2022, May 8. URL: https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-05-08-22/h_c37d1a218d1ee4677022465688a53935 (дата звернення: 26.01.2023).

Joint Statement EU-Japan Summit 2022 // **European Council – European Union**. 2022, May 12. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/12/joint-statement-eu-japan-summit-2022/> (дата звернення: 28.01.2023).

Koike Y. Japan's Russian Dilemma // **Project Syndicate**. March 31, 2014. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/yuriko-koike-regards-vladimir-putin-s-invasion-of-ukraine-in-light-of-japan-s-own-territorial-disputes> (дата звернення: 29.01.2023).

Most APEC leaders strongly condemn Russia over war on Ukraine // **Kyodo News+**. 2022, November 19. URL: <https://english.kyodonews.net/news/2022/11/0d50139dc94d-apec-summit-to-close-release-of-leaders-declaration-in-sight.html> (дата звернення: 28.01.2023).

Press Conference by Prime Minister Kishida regarding the Emergency Meeting of the Leaders of the G7/NATO Member Countries, the G20 Bali Summit, and Other Matters // **Prime Minister's Office of Japan**. 2022, November 16. URL: https://japan.kantei.go.jp/101_kishida/statement/202211/_00008.html (дата звернення: 27.01.2023).

Quad Countries, Including India, Shared Ukraine Concerns, Japan's Kishida Says // **U.S. News & World Report**. 2022, May 24. URL: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2022-05-24/quad-countries-including-india-shared-ukraine-concerns-japans-kishida-says> (дата звернення: 27.01.2023).

Statement by H.E. Mr Hagiuda Koichi minister of economy, trade and industry // **World Trade Organization**. 2022, 12 June. URL: <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/WT/MIN22/ST89.pdf&Open=True> (дата звернення: 29.01.2023).

Suzuki N. Japan PM seeks major upgrade of NATO partnership after Russia's war // **Kyodo News+**. 2022, June 30. URL: <https://english.kyodonews.net/news/2022/06/1afab21e49ae-japan-to-join-nato-summit-for-1st-time-as-china-challenge-looms.html?phrase=art&words=> (дата звернення: 28.01.2023).

The 8th Foreign Ministers' Meeting of the "Central Asia plus Japan" Dialogue (Online) // **Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)**. 2022, April 15. URL: https://www.mofa.go.jp/press/release/press3e_000365.html (дата звернення: 20.07.2023).

The 9th Foreign Ministers' Meeting of the "Central Asia plus Japan" Dialogue // **Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)**. 2022, December 24. URL: https://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_003197.html (дата звернення: 20.07.2023).

Tiezzi S. How Did Asian Countries Vote on the UN's Ukraine Resolution? // **The Diplomat**. 2022, March 03. URL: <https://thediplomat.com/2022/03/how-did-asian-countries-vote-on-the-uns-ukraine-resolution/> (дата звернення: 27.01.2023).

Tsuruoka M. Why the War in Ukraine is not about Democracy versus Authoritarianism // **Royal United Services Institute (RUSI)**. 2022, June 27. URL: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/why-war-ukraine-not-about-democracy-versus-authoritarianism> (дата звернення: 29.01.2023).

U.N. assembly decides Russia annexation of Ukraine areas "illegal" // **Kyodo News+**. 2022, October 13. URL: <https://english.kyodonews.net/news/2022/10/c1d50c50bfaa-update1-un-assembly-decides-russia-annexation-of-ukraine-areas-illegal.html?phrase=Ukraine&words=Ukraine,Ukraine%27s> (дата звернення: 27.01.2023).

REFERENCES

"Viyina v Ukrayini zachepyt' kozhnu krayinu svitu – prem'yer Yaponiyi" (2022), *Ukrayins'ka pravda*, June 10, available at: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/10/7351821/> (accessed January 27, 2023). (In Ukrainian).

"YeS, SSHa ta nyzka krayin vystupyly zi spil'noyu zayavoyu na pidtrymku Ukrayiny v porushenni spravy proty RF u Mizhnarodnomu sudi" (2022), in *Interfax-Ukrayina*, July 13, available at: <https://interfax.com.ua/news/general/845721.html> (accessed January 29, 2023). (In Ukrainian).

Krupenya I. M. (2022), "Polityka krayin ASEAN shchodo Ukrayiny v konteksti povnomasshtabnoho vtorhnennya Rosiyi'koyi Federatsiyi", *National Technical University of Ukraine Journal. Political science. Sociology. Law*, Vol. 4 (56), pp. 43–49, available at: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/269606/265062> (accessed May 5, 2023). (In Ukrainian). DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.4\(56\).269606](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.4(56).269606)

Prypik. Ye. O. (2022), "Pozytsiya derzhav-chleniv ASEAN shchodo rosiys'koyi ahresiyi v Ukrayini ta yiyi ekonomichni naslidky dlya krayin rehionu", in *Instytut vsesvitn'oyi istoriyi Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny*, available at: <https://ivinas.gov.ua/viina-rf-proty-ukrainy/pozytsiya-derzhavchleniv-asean-shchodo-rosiiskoi-ahresii-v-ukraini-ta-ii-ekonomichni-naslidky-dlia-krain-rehionu.html> (accessed May 5, 2023). (In Ukrainian).

Tsapko O. M. (2022), "Krayiny Tsentral'noyi Aziyi v konteksti zovnishn'opolitychnykh interesiv suchasnoyi Yaponiyi", in *Rol' Yaponiyi u suchasnomu sviti*, Instytut vsesvitn'oyi istoriyi Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny, Kyiv, pp. 73–86. (In Ukrainian).

"1. Japan's Official Development Assistance Charter" (1992), in *Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)*, June 30, available at: <https://www.mofa.go.jp/policy/oda/summary/1999/ref1.html> (accessed January 27, 2023).

Aso T. (2006), "'Jiyū to han'ei no ko' o tsukuru", in *Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)*, November 30, available at: https://www.mofa.go.jp/mofaj/press/enzetsu/18/easo_1130.html (accessed January 27, 2023). (In Japanese).

"ASEAN-Japan Foreign Ministers' Meeting" (2022), in *Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)*, August 4, available at: https://www.mofa.go.jp/a_o/rp/page1e_000432.html (accessed January 27, 2023).

"Dai 25 kai bi ASEAN shunō kaigi" (2022), in *Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)*, November 12, available at: https://www.mofa.go.jp/mofaj/a_o/rp/page1_001395.html (accessed January 27, 2023). (In Japanese).

"G7 leaders to announce ban on Russian gold imports in latest sanctions against Kremlin" (2022), *Euronews*, June 27, available at: <https://www.euronews.com/2022/06/26/g-7-leaders-to-announce-ban-on-russian-gold-imports-in-latest-sanctions-against-kremlin> (accessed January 26, 2023).

"G7 Sets Price Cap for Russian Oil at USD 60 per Barrel" (2022), in *Sanctions & Export Controls Update*, December 9, available at: <https://sanctionsnews.bakermckenzie.com/g7-sets-price-cap-for-russian-oil-at-usd-60-per-barrel/> (accessed January 27, 2023).

"General Assembly Adopts Text Recommending Creation of Register to Document Damages Caused by Russian Federation Aggression against Ukraine, Resuming Emergency Special

Session” (2022), in *United Nations*, November 14, available at: <https://press.un.org/en/2022/ga12470.doc.htm> (accessed January 27, 2023).

Govella K. (2022), “Ukraine: A Turning Point in Japanese Foreign Policy?”, in *Pacific Forum*, available at: <https://pacforum.org/wp-content/uploads/2022/03/PacNet15.2022.03.09.pdf> (accessed May 5, 2023).

“Japan Bans Export of Trucks & Bulldozers to Russia in its Latest Round of Sanctions” (2022), *Republic World*, June 10, available at: <https://www.republicworld.com/world-news/russia-ukraine-crisis/japan-bans-export-of-trucks-and-bulldozers-to-russia-in-its-latest-round-of-sanctions-articleshow.html> (accessed January 26, 2023).

“Japan to ban export of hi-tech goods to Russia from May 20 over Ukraine war” (2022), *Business Standard*, May 13, available at: https://www.business-standard.com/article/international/japan-to-ban-export-of-hi-tech-goods-to-russia-from-may-20-over-ukraine-war-122051300334_1.html (accessed January 26, 2023).

“Japan’s Fumio Kishida agrees to Russian oil imports embargo ‘in principle’ ” (2022), *CNN*, May 8, available at: https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-05-08-22/h_c37d1a218d1ee4677022465688a53935 (accessed January 26, 2023).

“Joint Statement EU-Japan Summit 2022” (2022), in *European Council – European Union*, May 12, available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/12/joint-statement-eu-japan-summit-2022/> (accessed January 28, 2023).

Koike Y. (2014), “Japan’s Russian Dilemma”, in *Project Syndicate*, March 31, available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/yuriko-koike-regards-vladimir-putin-s-invasion-of-ukraine-in-light-of-japan-s-own-territorial-disputes> (accessed January 29, 2023).

“Most APEC leaders strongly condemn Russia over war on Ukraine” (2022), *Kyodo News+*, November 19, available at: <https://english.kyodonews.net/news/2022/11/0d50139dc94d-apec-summit-to-close-release-of-leaders-declaration-in-sight.html> (accessed January 28, 2023).

“Press Conference by Prime Minister Kishida regarding the Emergency Meeting of the Leaders of the G7/NATO Member Countries, the G20 Bali Summit, and Other Matters” (2022), in *Prime Minister’s Office of Japan*, November 16, available at: https://japan.kantei.go.jp/101_kishida/statement/202211/_00008.html (accessed January 27, 2023).

“Quad Countries, Including India, Shared Ukraine Concerns, Japan’s Kishida Says” (2022), *U.S. News & World Report*, May 24, available at: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2022-05-24/quad-countries-including-india-shared-ukraine-concerns-japans-kishida-says> (accessed January 27, 2023).

“Statement by H.E. Mr Hagiuda Koichi minister of economy, trade and industry” (2022), in *World Trade Organization*, June 12, available at: <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/WT/MIN22/ST89.pdf&Open=True> (accessed January 29, 2023).

Suzuki N. (2022), “Japan PM seeks major upgrade of NATO partnership after Russia’s war”, *Kyodo News+*, June 30, available at: <https://english.kyodonews.net/news/2022/06/1afab21e49ae-japan-to-join-nato-summit-for-1st-time-as-china-challenge-looms.html?phrase=art&words=> (accessed January 28, 2023).

“The 8th Foreign Ministers’ Meeting of the ‘Central Asia plus Japan’ Dialogue (Online)” (2022), in *Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)*, April 15, available at: https://www.mofa.go.jp/press/release/press3e_000365.html (accessed July 20, 2023).

“The 9th Foreign Ministers’ Meeting of the ‘Central Asia plus Japan’ Dialogue” (2022), in *Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA)*, December 24, available at: https://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_003197.html (accessed July 20, 2023).

Tiezzi S. (2022), “How Did Asian Countries Vote on the UN’s Ukraine Resolution?”, *The Diplomat*, March 03, available at: <https://thediplomat.com/2022/03/how-did-asian-countries-vote-on-the-uns-ukraine-resolution/> (accessed January 27, 2023).

Tsuruoka M. (2022), “Why the War in Ukraine is not about Democracy versus Authoritarianism”, in *Royal United Services Institute (RUSI)*, June 27, available at: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/why-war-ukraine-not-about-democracy-versus-authoritarianism> (accessed January 29, 2023).

“U.N. assembly decides Russia annexation of Ukraine areas ‘illegal’ ” (2022), *Kyodo News+*, October 13, available at: <https://english.kyodonews.net/news/2022/10/c1d50c50bfaa-update1-un-assembly-decides-russia-annexation-of-ukraine-areas-illegal.html?phrase=Ukraine&words=Ukraine,Ukraine%27s> (accessed January 27, 2023).

Л. М. Алексівець, В. А. Гавур

Міжнародний контекст підтримки Японією України у 2022 р.

У статті показано, що повномасштабна агресія, розпочата 24 лютого 2022 р. Російською Федерацією проти України, суттєво вплинула на українсько-японський двосторонній діалог. Японія публічно підтримала незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також суворо засудила російське вторгнення. Водночас Токіо вдалося до активних дій із підтримки України та надання їй допомоги в її протистоянні агресору. Зокрема, Японія діяла в рамках співпраці з різноманітними міжнародними організаціями та іншими багатосторонніми форматами (ООН, G7, G20, АСЕАН + Японія, НАТО, Центральна Азія плюс Японія та ін.). Японія намагалася привернути увагу усіх міжнародних партнерів до російського вторгнення, наголошуючи на тому, що агресія, вчинена РФ, є злочинним актом і загрозою для верховенства права в міжнародних відносинах.

Досліджено, що Японія у своїх зверненнях та діяльності, спрямованій на підтримку України, насамперед акцентує порушення Росією міжнародного права: Японія не визнає окупації частини української території, а також засуджує зміну статус-кво силовим шляхом. З опрацьованих джерел та історіографії випливає, що на офіційну позицію Токіо стосовно російсько-української війни вплинула низка факторів: постулювання Японією принципу верховенства права в міжнародних відносинах; значна підтримка України всередині Японії; масштаб шкоди та правопорушень, завданих Росією та російськими військами на українській території. Японія також прагне не допустити територіальних конфліктів на Далекому Сході, а якщо вони виникнуть, Токіо має намір заручитися підтримкою держав Заходу, разом із якими вона здійснює санкційний тиск на Росію.

У статті розкрито діяльність Японії, спрямовану на підтримку України в різних багатосторонніх форматах. Зокрема, у співпраці з Європейським Союзом та в рамках G7 Японія впродовж 2022 р. послідовно запроваджувала санкції проти Росії. В інших випадках Японія спрямовувала свої зусилля на те, аби вплинути на думки та позиції країн-учасниць діалогу щодо війни. Зокрема, на рівні ООН Японія брала участь у розробленні резолюцій стосовно засудження РФ, а у форматах співпраці АСЕАН + Японія, G20, АТЕС та ін. наголошувала на незаконному характері російського вторгнення в Україну та конечній потребі здійснення тиску на РФ усією міжнародною спільнотою.

Ключові слова: міжнародна співпраця; міжнародне право; міжнародні організації; російське повномасштабне вторгнення в Україну; Україна; Японія

Стаття надійшла до редакції 20.08.2023